

Szabadtéri színpadokról jelentjük

Áprily-dráma a gyulai várszínházban

Kosztolányi egyforma könnyedséggel művelte a lírát és a prózát; ha megkérdeznék, mi a maradandóbb munkásságában, a vers vagy az elbeszélés, zavarba jönnék. Áprily költő volt. A líra határait sohasem tudta olyan elegáns lendülettel átlépni, mint költőtársa. Írt ugyan drámákat is, ezek azonban csak melléktermékek. Nem drámaíró, hanem lírikus hozta létre őket.

Az a színdarab, persze, amit egy kiváló költő ír, ha drámának gyengébb is, *irodalmi alkotásnak* nyilván mindig jobb, mint egy tehetségtelen, de dramaturgiailag jól iskolázott szerző színpadi dolgozata. A tehetőség teszi jobbá. S tulajdonképpen ezért értjük meg a gyulai várszínházat, amely kilencedik évadját Áprily színpadi naivságokkal zsúfolt drámájával, a *Bíborossal* kezdte: *igazi költőnek* adott ezzel fórumot.

A költő a Bíboros előtt két másik drámát is írt, az *Idahegyi pásztorokat* és az *Oedipus Korinthosban*. Ezek ókori-mitológiai tárgyú színpadi játékok. A Bíboros a magyar történelemből választja témáját. Főhőse valóságos történelmi alak, *Báthori András* erdélyi fejedelem. Ez a Báthori nem akárhonnan került 1598-ban Erdély fejedelmének trónjára. Lengyelországban volt püspök és bíboros. Amikor hazahívták a feldűlt, tönkretett, meggyötört Erdélybe, óriási tervekkel tért vissza: békeséget akart teremteni a viharoktól tépázott földön. Nem sikerült. A

fejedelem elbukott. Egy vesztett csata után, menekülés közben székely jobbágyok ölték meg.

Egy művelt, jószándékú és tragikus életű fejedelem példájában vizsgálja a költő a Bíborosban Erdély sorskérdéseit. Miért bukkott meg Báthori? A választ a dráma mottója adja meg: „Az emberi szellem hiába fáradozik, amikor az égi előrelátás az ellenkezőre törekszik.” Ezt a mondatot Áprily annak a *Kovácsóczy Farkasnak* az írásából választotta, aki művelt humanistaként forgolódott az erdélyi fejedelmek udvarában, és egy trónviszály alkalmával őt magát is megölték, közvetlenül Báthori András trónra lépése előtt; ő igazán tudhatta, mi az, ha „az égi előrelátás az ellenkezőre törekszik”.

Nyilván nem „égi előrelátásról”, hanem nagyon is valóságos földi erőkről volt szó akkor Erdélyben. Báthorinak ügyeskednie kellett volna a német és a török között, lavírozni, ha teszszik. De elvettette a dolgát: ujjait húzotta a szultánnal.

Csak hogy ez így túlságosan *szimpla* tanulság. Áprily drámájának nem is az az érdeme, hogy következetes dramaturgiával kibontja a tárgyat választott problémát, hanem az, hogy az epikus színház sajátos technikájával komponált, mozgalmassal cselekményű verses drámájának részleteiben jeleneteiben nagy erővel és rendkívüli nyelvi szépséggel-eredetiséggel beszél a *meggyötört Erdélyről, az erdélyi sorsról*.

Az előadást, az ősbemutatót a várjátékok megteremtője, a csabai színház igazgatója, *Miszlai István* rendezte. Munkájának főlyves biztonságán érződik, hogy — kilenc gyulai év után — ma ő a magyar történelmi dráma legjobb színpadi szakértője. Az előadás szinte feledteti a dráma ügytelenségeit; ami a darabból hiányzott, azt a rendezés pótolta.

Ez még úgy sem volt egyszerű, hogy a rendező kitűnő művészekkel dolgozott. A címszerepet a várjátékok állandó vendége, a békéscsabai *Szoboszlai Sándor* olyan erőteljesen játszotta, hogy talán ez az alakítás a legérdekesebb-legizgalmasabb, amit Gyulán valaha is láttam. Hiteles, igaz, meggyőző: szinte ezért az egy alakításért érdemes megnézni az előadást. Persze nem ez az egyetlen remeklése a produkcióban. *Szersén Gyula* és *Halász László* pásztorfigurái például olyan színészi alakítások, hogy iskolában kellene őket tanítani.

Az előadásban jelentős szerepet kapott öt szegedi színész. *Bicskey Károly* főlényes tudással mutat be egy erdélyi főurat. *Iványi József* egy meggyötört jobbagy szerepét játssza, nagy érzelmi hatással. *Bágyörgyi Károly* meggyőző erővel ábrázol egy művelt lengyel humanistát. *Mentes Józsefet* egy tevékeny olasz építőmester szerepében láttuk. *Máriáss József* sok színnel mutatott be egy kedélyes olasz szobrászt.

Ókrös László

Megkezdődtek a Szegedi Ünnepi Hetek

Károlyi Lajos-émlékiállítás

SZEGEDI ÜNNEPI HETEK

A Szegedi Ünnepi Hetek nyitó rendezvényeként a Sajtóház művészklubjában emlékkiállítást rendeztek Károlyi Lajos festőművész válogatott alkotásaiból. Egyúttal évfordulóra is utal a mostani — immár második alkalommal megrendezett — kis galéria: ez évben emlékezzünk Károlyi születésének kilencvenötödik, halálának pedig negyvenötödik évfordulójára.

A „Tisza-parti Rembrandt” alkotásai három témakör körül sűrűsödnek. Egyrészt gyengéd lírával, nosztalgiával megfestett újszegedi tájak, utcarészletek, kertdarabok jelentik festészetének fő ihletőjét, másrészt az a ren-

geteg virágcsendélet, melyet élete folyamán megalkotott, harmadszorban pedig önarcképei, melyeknek sokasága pártját ritkítja nemcsak hazánkban. Olyan volt ő a festészetben, mint barátja és pártfogója, szellemi testvére,

Juhász Gyula a magyar lírában. Festményein ott őrzí a nagybányai festőiskola levegőjét és tanításait, a természet csodálatát és szeretetét, a magyar tájban felfedezett lírát. Önarcképeiről aszketikus férfi tekintetünk, s ezek az alkotások nagy önismeretről, mesterségbeli tudásról tesznek tanúbizonyságot.

Szelesi Zoltán művész-történész nyitotta meg a kiállítást, az ünnepi hetek első rendezvényét, s tárlatvezetésén Károlyi Lajos művészetének mélyére ismerhettünk és elhelyezhettük méltó helyén a szegedi pikúra történetében.

T. L.

Orgonahangverseny a Dómban

Változatlanul népszerűek a Dóm orgonáestjei. Ezt kellet konstatálni már jóval a tegnapi koncert előtt a templomtér széksorait betöltő közönség láttán. És ez a publikum hálás, pedig hát a körülmények nem mindig és nem éppen a legideálisabbak. A templom akusztikája meglehetősen mostoha hangzási viszonyokat teremt, a műsorközlő egyébként okosan részletező „konferanszából” hátul például szinte semmit sem érteni, és ez a hangokat

masszává sűrítő akusztika bizony megkérdőjelezi a produkciók hatását, kiváltva a forték és fortissimók nyomán.

Az NSZK-beli Helmut Schick programja valamivel hosszabb, bővebb is volt az itt célszerűnek látszó, optimális koncertidőnél, ráadásul balszerencsés műszaki hiba zavarta a hangverseny menetét. Ezekből eltekintve azonban nem lehet okunk különösebb panaszra. A kiemelkedő orgonista a népszerű

Bach, C. Franck és Scarlatti repertoár mellett két kevésbé ismert szerzőt is bemutatott, a 17—18. századbeli Louis Nicolas *Clérambault*-t és az ugyancsak francia 19. századi előadóművészt-zeneszerzőt, Léon *Boellmann*-t, akiket egy-egy szvit képviselt a programban. Ez utóbbi szerző eredetileg szimfóniának írt úgynevezett *Gótikus szvitje* egyenesen lenyűgöző hatást keltett Helmut Schick előadásában.

I. N.

Idénynyitítás a Margitszigeten

Aki nem járt még a Margitszigeten, ha csak teheti, menjen el, és nézze meg szabadtéri színházat. Nemcsak azért javallom, mert bizonyára kellemesen szórakozik majd, élményt hoz onnan, hanem mert megtanulhatja igazán becsülni, érdemen tisztelni, szeretni — a szegedi játékokat. A hasonlítás, a párhuzam óhatatlanul kísért, lévén, hogy hosszú évek óta az egyre népszerűbbé és kedveltebbé váló szabadtéri színpadon éppen a margitszigeti programot tervezik kísérletesen egyező profilra a szegedihez.

Pedig a margitszigeti szabadtéri merőben más éghajlatú: eleven természeti környezeti színház, ligetszínház, mint a mi újszegedi színpadunk, ahol a fák zöldje, a park hívós enyhelye egészen más adottságokkal jelöli ki a produkciók megválasztásának és megtervezésének szempontjait, mint a szegedi dóm-színház. Ezért aztán más indítékokkal magyarázható az a cseppet sem tapintatos műsorpolitika, melynek következményeként például idén is olyan érzékeny pon-

tokon találkozunk a szigeti és a szegedi program, mint a bolognai opera és a lengyel Slask együttes vendégjátéka. Ennyit erről dióhéjban...

Ami pedig a szigeti idénynyitítást illeti, *Verdi* fiatalkori operáját, az *Attilát* igényes szereposztással vitték színre. A muzsika hamisítatlan karakterét a kitűnő Lamberto *Gardelli* dirigálása, zenei vezetése, imponáló művészi talentuma ígérte és valósította meg, dacolva a hálátlan feladattal, hogy maga a mű nem tartozik szorosan a legkiválóbb *Verdi*-repertoárba, és népszerűsége előreláthatóan nem is vetekszik később sem azokéval. Kifejezetten „áriopera”, ahol persze a kórus szerepe sem lebecsülendő — ám a partitúra színpadi ökonómiaja meglehetősen laza, hiányoznak belőle azok az igazán fűtött szituációk, melyek a későbbi nagy *Verdi*-operákat jellemzik. Ebből adódóan kényszerű látványcentrikus.

Giancarlo *Del Monaco*nak, a nagy énekes fiának rendezése is. Mindent megmozgat ugyan, amit csak elbir ez a színpad: tömjénfüst, lángoló kereszt

és keresztre feszített legyőzöttek panorámája siet a szem éhségének csillapítására, még lovak és lovas harcosok is átűbörögnek a deszkán, de amint megszólal a zene, megmerevedik a játéktér — s a zene természetesen elég gyakran szól. Az egyes képek díszleteinek aprólékos zsúfoltsága szerencsétlenül lelassítja az előadás menetét, a felvonások alatti színpadi átrendezésekre olykor annyit kell várni, hogy egy rövidebb teljes jelenet sem tart tovább.

A muzsika viszont kellemes, dallamos, bővérű, hálás áríthatóságokat kínál az énekeseknek, akik élnek is vele. A címszerepben *Gregor József*, a szegedi színház immár nemzetközi hírnévvel kacérgató fiatal basszistája, őszinte és megérdemelt sikeret aratott. Hangkaraktere nem hivalkodó basszus, szerepfelműlása, dallamépítése sem keresi a mutatósan megújítható kitarított hangoztatást, hanem a zene feltétlen szolgálatát választja. Innen tehetőségének forrása, ebben rejlik egyre szebb sikereinek titka. *Gregor József* méltóan reprezentálta ezúttal is a szegedi operát, rangos — ha éppen nem is nagy nevekben áll — mezőnyben, ahol fel kellett figyelni a kolozsvári *Kónya Lajos* szépségné, kulturált baritonjára, az ugyancsak kolozsvári *Szilágyi Ferenc* nagy vívőerejű, de kissé még iskolás tenorjára éppen úgy, mint az operaházi *Marton Éva* remekül diszponált szopránjára is.

Nikolényi István

Volt mit vitatni Képernyő

Pontos utánméréssel lehet, hogy cáfolható, akkor is úgy tűnt: szombat este minden idők leghosszabb *Ki mit tud?*-jának ért végére a televízió és a közönsége. S ha valamit hosszúnak, fárasztónak érez az ember, kiscit kritikát is mond róla. Hogy legördült a függöny, felesleges lenne most részletezni az egyes felvonások tapasztalatait, tanulságait, ki-ki bőven kivitatkozhatta magát közben-közben, amikor neki tetsző vagy éppen nem tetsző énekest, versmondót, táncost, kardnyelőt vagy tűzlobbanót látott. A *Ki mit tud?*-ről még csak hozzávetőlegesen summás, általánosabb véleményt mondani is — egyszerűen képtelenség.

A szombati döntőre visszatérve azonban — szólnunk kell az egyetlen szegedi versenyző, *dr. Zámbo Géza* teljesítményéről. A sors különös természete folytán éppen szombaton szerepelt a legjobban — és maga bizonyára éppen szombaton csalódott a legjobban. A *Ki mit tud?*-ok hagyományosan gyenge pontján, a kategóriázásban ezúttal ő is áldozatul esett egy olyan szemléletnek, melyet a zsűri is, valószínűleg már maguk a szervezők, rendezők is avultnak tartanak. A népdaléneklés ugyanis éppúgy összehasonlíthatatlan az operanékléssel, mint a jódlizással vagy a táncdalénekléssel — mégis a „táncdal” megme-

nekült, a jódlizó *Forgács Gábor* és az operista *Zámbo Géza* pedig eleve reménytelen versenyre kényszerült egy olyan teljesítménnyel, *Mazsaroff Mária* népdalival, mely ha abszolút mércével mérjük, abszolút győztesnek találhatók. A legkö-

zelebbi *Ki mit tud?*-on mindezenre érdemes lenne fontolóra venni a minősítő típusú értékelési rendszert, ahol egy-egy produkció értéke maga szabná meg, arany, ezüst vagy bronz fokozatot ér.

N. I.

Balaton Nyári Tárlat

Vasárnap nyílt meg a VI. Balatoni Nyári Tárlat a Keszthelyi Balaton Múzeumban. A kiállítás 12 ezer forintos Egy-díját *Somos Miklós* festőművész nyerte. (Somos a Szegedi Nyári Tárlat díját öt éve, 1967-ben kapta.) A festészeti 5 ezer forintos díjat *Sugár Gyula*, a grafikai *Raszler Károly*, a szobrászati díjat *Nagy Sándor* kapták.

Keszthely idegenforgalmi helyzete nagy létszámú látogatottságot — tavaly 30 ezer fő — biztosít a kiállításnak. Az idei tárlatra 1200 szobrot, képet, grafikát küldtek. A zsűri 260 tárgyat engedélyezett kiállításra, mely a kiállítóterülethez viszonyítva sok, ezért külön kell dicsegni *Baranyai Judit* művészettörténész rendezési munkáját, mely világosan áttekinthetővé tette a tárlatot. Úgyesen mutatta meg egymás mellé akasztásaival, hogy *Kokas Ignác, Lóránt János, Mizser Pál, Lőrincz Miklós* és *Szentgyörgyi József* festői gesztusai — képei — annyira egy töről fakadnak, és csak színben kis- sé eltérők, hogy már a beavatottak sem találnak egyéniségre jellemző kifejezési különbségeket mester és epigon között.

Bartha László katalógus-előszavában a Balatoni Nyári Tárlat koncepciójának meghatározásában: „a jelen problémáinak mai nyelven való megfogalmazása”, mel-

lett áll ki. *Aragon* kijelentésével zárja sorait: „A művészetnek sosem volt és ma sem lehet célja annak a megmutatása, amit nélküle is láthat az ember.” *Bartha*, aki nem akar balatoni iskolát, dunántúli karaktert a kiállítástól, mint sokan alföldi jelleget, karaktert a mi szegedi tárlatunktól, helyesen látja a célt. A kiállítók közül sokan félreértve a koncepciót, lemondanak nemcsak a Balaton és Dunántúli tárgyi jellemzőinek és pannon hangulatának megmutatásáról, hanem a művészet human tartalmáról, emberközpontúságáról is. A kitalálmányok, és egymást utánzókk között a szegedi *Dorogi Imre* „Fények a Tiszán” című képe, *Vecsesi Sándor, Ircsik József, Cziráki Lajos, Molnár Sándor* és a díjazott *Somos Miklós* művei jelentették az egyéniséget.

A kiállítás szobrai a magyar kislelészti rangos darabjai. *Kovács Ferenc* „Hul-lámzó formák és térforma” című kéve a szobrászi alakítás nálunk még nem járt gépi útjait nagy fegyvelmel és rendkívüli plasztikai érzéssel mutatja meg. *Mészáros Dezső* tavaly nálunk bemutatott márványai közül állított ki háromat. A szegedi *Tóth Sándor* Pannon nosztalgia című márvány és balatoni érem-sorozatának legújabb darabjait állította ki.

Szabó Ilona

autótulajdonosok
JÚLIUSBAN ESEDÉKES
A KÖTELEZŐ GÉPJÁRMŰ
FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁS
1972. II. FÉLÉVI DÍJA.

A biztosítás díja július 1-től 31-ig pótlékmentesen fizethető.

Magyar képzőművészeti kiállítások a szocialista országokban

A Kulturális Kapcsolatok Intézete sokoldalú kulturális cserét bonyolít le a világ számos országával, mindenekelett a szocialista államokkal. Az év hátralevő részében is sok kiállítás tá-

jékoztatja a baráti országok művészetszerető közönségét a hazai festészet, kerámia, fotóművészet, grafika stb. helyzetéről, fejlődéséről.

(MTI)